

GAZETA NARODOWA Y OBCA.

Sine ira & studio, quorum causas procul habeo.

C. Tacit.

Z WARSZAWY W SOBOTĘ DNIA 18. CZERWCA ROKU 1791.

Sesja sejmowa d. 14. Czerwca. zagajona do materyi o lennościach. Na wniesienie xcia Marszałka konfederacyi Lit: projektów, z sesyi konferencyonalnych przez prowincyą Litewską ułożonych, jednomyślnie zapadły w treści te prawa—Lenności w W. X. Lit.; aktem unii, statutem Lit: i konstytucyami 1660. i 1677. roku z dobrami ziemskimi porównane i późniejszymi konstytucyami stwierdzone, w teyże naturze zachowujemy i utwierdzamy; a te lenności, które od unii aż dotąd na seymach osobnymi konstytucyami w dziedzictwo zamienione zostały, za dobra dziedziczne deklarujemy.—

Zakwestyonowaną pierwiastkową naturę lenności dobr, Kazimierzowika Słoboda, Kuźmicze, i Pokalicze zwanych, w Powiecie Rzeczyckim leżących, U. Michalowi Pruszanowskiemu ad praesens Sędziemu ziemsk: Rzeczyck: konstytucyą 1775. r. na wieczność potwierdzonych, w porządku rozpoznania dobr do assessorji W. X. Lit: odsyłamy; UU. zaś instygatorom W. X. Lit: skutku niniejszey ustawy w sądach naszych zadiwornych W. X. Lit: dopilnować zalecamy.

Summy konstytucyami 1768, 1775 i 1776. roku na starostwach, krolewskich, przyznane; oraz summy, wyższymi nad wspomniane konstytucye, prawami, również na starostwach i krolewskich zabezpieczone, które wytrzymałe zostały lub nie? tak kommissja skarbu Lit: w ekstrakadencji zlikwiduje, i in spatio 3. miesięcy nam królowi i stanom przyniesie; czego UU. instygatorowie W. X. Lit: dopilnować mają.—

Przystępują stany do rezolwowania opinii deputacyi (która do examinu kommissji skarbu kor: wyznaczona była) na zaskarżenia przeciwko rezolucyom i dekretem teyże kommissji.—Na pierwszy punkt zażalenia miasta Skaryszewa o niepowrocie podatku protunkowego; wypada rezolucya: ażeby sumę, iaka się z protunkowego podatku dla miasta Skaryszewa okaże, taką za złożeniem kwitów, zapłacić zleciła.—Na drugi punkt zaskarżenia P. Kozłowskiego przeciwko dekretowi kommissji w sprawie z miastem Serockiem, decydują stany, stosownie do opinii deputacyi, zalecenie kommissji skarbu koronnego, aby względem tamów i jazów na rzece Nariwi w sprawie między miastem Serockiem, a Ur: Kozłowskim ostateczny wyrok wydała, i do exekucyi go przywołała; względem zaś sprawy uczynkowej między temiż stronami, tam gdzie sprawa wypada, rozstrząsanie nakazano.—W punkcie trzecim zaskarżenia P. Strońskiego kupca Warszawskiego; rezolwowano odesłanie tey sprawy z P. Popielem kaszt: Sandomirskim po ostateczne rozstrząsanie do kommissji skarbowey.—W punkcie czwartym na zażalenie P. Wąsowicza, że kommissja odmówiła mu żądanej summy 12.000. złotych, którą laudem województwa Sandomirskiego w roku 1730. oycu jego w nadgodę zasług w woysku przeznaczyło na czołowym swego województwa.—Po różnych pro & contra dyseptacyach, jednomyślna zachodzi zgoda zalecenia przez P. Marszałka sejmowego kommissji woyskowej, iżby miała wzgląd i pamięć na wysługi P. Wąsowicza. W punkcie piątym zaskarżenia P. Ożarówskiego przeciwko dekretowi kommissji w sprawie z PP. niegdy Ossolińskim wojewodą Podlaskim, i żyjącym Sobolewskim kaszt: Warszaw: gdy na opinią

deputacyi, przywracającą nazad do własności szlachcica z niego wyzutego i tulającego się, zgody iednomyślney nie było; a P. Zambrzycki Nurcki podał przeciwny opinii projekt, który nie wdając się bynajmniey w szczegulności tego interessu, odsyła w ogulności całą sprawę po rozstrząsanie do trybunału Lubelskiego z każdego rejestru przed wszystkimi sprawami.—Dany był turnus między opinią deputacyi, a projektem P. Nurckiego; w którym, utrzymała się opinia więkkością wotów głosnych 47. przeciwko 15. a sekretnych 44. przeciwko 16.—

Pan Rybiński Kijowski oświadcza w głosie przeciwnie zdanie projektom, sprzedaż starostw zamierzającym, a przychyła się do projektu P. Woyczyńskiego, determinującego puszczanie ich w arendę; z tą tylko różnicą, że niechce mieć ich puszczanych przez licytacją, ale za kontraktem, podług nowej lustracyi, wyciągniętey przez lustratorów, na seymikach wybranych i przyległych.—P. Pułowski Slonimski podaje projekt względem dobr Pojezuickich, aby oprócz pięciu procentu, z szacunku przez koekwacyą wynalezionej, szofsty procent na podatek tego grosza opłacały.—Sesja solwowana na dzień następujący.

Sesja Sejmowa d. 15. Czerwca, dla nie zebrania się do Izby sejmujących, solwowana na dzień następujący.

Sesja Sejmowa d. 16. Czerwca, z kolei nadeszłego tygodnia prawodawczego — P. Marszałek zagaia do projektu o kommissji policyi, przez deputacyą konstytucyjną poprawionego.

Tę materyą poprzedza audyencya delegowanych od miast Xięstw Kurlandji i Semigalii.—Ci delegowani, w liczbie trzech, stawiają w końcu izby; z których P. Tieden, w mowie w języku łacińskim, oświadcza J. K. Mci i stanom Rzpltey wierność i uszanowanie, iako winne panom od poddanych, związkiem lennictwa spojonych, obowiązki; a w dowód wdzięczności, za tę względną opiekę, którą J. K. Mość i rzplta, miasta i stan miejski Xięstw Kurlandji i Semigalii zaszczycają, składa od tego stanu w ofierze 12. sztuk armat z tym napisem.—*Marti Respublicae polonae, obrestaurata universi status civici jura, ac hocce bellicum, pie sacrat ordo civicus Curoniae, & Semigalliae ducatum*.—Nakoniec zanosz do J. K. Mci i stanów rzpltey proźby: aby wolno było stanowi miejskiemu Xięstw Kurlandji i Semigalii żądania swoje w deputacyi, do interessów kurlandzkich wyznaczoney, przedłożyć i objaśnić.—

Odpowiada od tronu P. Kanclerz W. kor: równie w łacińskim języku—iż J. K. Mć mile przyjmie te oświadczenia miasta Kurlandji i Semigalii; iako zaś od tronu iego, nikt zasmucony nie odchodzi; tak rownego skutku w żądaniach swoich miasta Kurlandji i Semigalii spodziewać się mogą; teraz zaś dozwała łaskawie PP. delegowanym pańską swoją ucałować rękę.

P. Ołędzki Zmudzki, stosownie do przedłożoney proźby od delegowanych, podaje projekt zalecający deputacyi do interessów kurlandzkich, aby wszystkie zaskarżenia względem krzywd, i ubliżenia prawom miast Kurlandji i Semigalii

lii przyjąwszy, rozstrząsnęła, i projekt w tej mierze ułożyła. — Na to zalecenie zachodzi jednomyślna zgoda.

P. Lipski kazał: *Leczycki*: „Nie nie waży ustawy, gdzie „niema obyczajów prawych, *quid leges sine moribus?* Gdy „ufzczęśliwienie narodu naszego jest dziełem opatrności Boga, trzeba odnowić to starodawne hasło: *Narod z Bogiem „Bog z narodem*. Za ostrygłością w religii nastały gorze „czasy, od owej pory seymu delegacyjnego, kiedy utraciliśmy zakon jezuitki. Czuje tę stratę świat cały. Uczony jeden dyfident przyznał: że początek złego od rozpowszechnienia zakonu jezuitów. — Czuje tę stratę i polska, kiedy województwa ziemie i powiaty zaleciły posłom swoim, iako „i moje województwo *Leczyckie*, aby rzpita upraszała Oycę „ś. o przywrocenie do polski jezuitkiego zakonu — „P. Kasztelan po skończonym głosie, podaje w tej materii „projekt —

Król *Jmć*: „Z duszy i serca wielbię to hasło: *Narod „z Bogiem Bog z narodem*, i dla tego samego, że go wielbię, jest moim żądaniem, i będzie zawsze kroków moich „prawdłem, żeby z wolą Boga, ile w mocy mojej będzie, „zgodnie były postępowania nasze. — Ten Bog kazał nam „katolikom chrześcianom w osobie Oycy ś. widzieć głowę „kościoła powszechnego, i kazał nam być od niego nie oddzielnym; powinniśmy więc tę głowę szanować, przykładać się do jej pomyślności, i starać się o to, aby ten widzialny namiestnik Boga miał ułatwione sposoby dopełniania „urzędu swego; przykładać się, aby w tym dopełnieniu najmniey znajdował zawał. To powiedziawszy, co tu każdemu katolikowi mnie słuchającemu miło być powinno; „przekonałem seymujące stany, że nikt nademnie bardziey „nie żałuje straty publiczney, którą całe chrześcianstwo katolickie poniosło, a mianowicie naród nasz w skasowaniu „zakonu Jezuitkiego. Lecz gdy już to wszystko pozachodziło, co od lat blisko 20. w oczach naszych działo się; „potrzeba mieć uwagę: iż gdybyśmy dziś czynili odezwę „do Rzymu o restauracyę tego zakonu, czynilibyśmy przeciwko własnej maxymie, to jest: chęci jedności nieprzerwaney, i filialney obedyencyi dla oycy ś. Jest mi wiadomo, że gdybyśmy uczynili krok w tej materii do „Rzymu, ociec ś. byłby narzucony nieskończonemi trudnościami, i przykrością — Można mówić, że wiara katolicka, że stolica Rzymska nie ma podpor silniejszych „powagi swojej, jak w narodzie naszym, Hiszpańskim, i „Portugalskim: a jest mi dowodnie wiadomo, że gdy przed „dwoma laty, nie taki krok, jak dzisiaj, przez wniosek w „izbie, ale wzmianka tylko partykularnie uczyniona była o „tej materii, dwór Hiszpański zaraz zaniósł rekwizycyę „do Rzymu, której ten był skutek, że ociec ś. insynuować „tu swemu Nuncyuszowi kazał, iżby te prozby nie mile „mu były, gdyżby go wciągnęły w przykry ambaras, gdyżby mogły jedną z tych silnych wiary, i stolicy Apostolskiej „podpor, przyprowadzić do poróżnienia się z tą Stolicą „Apostolską. — Za cóż my, kochający wiarę i czczący głowę „kościół, mielibyśmy ją obarczać nowemi troskliwościami, ile w tym czasie, gdzie ociec ś. ma racyę stękać „pod temi pociskami, które z innych krajów (pozał się „Boże) ponosić musi. — Powtarzam: że nikt nademnie nie „żałuje bardziey straty zakonu Jezuitkiego; wiadomo wszystkim, jak mało był słuchany głos mój wtedy, gdy kasowanie tego zakonu następowало; lecz nastąpiło w całym „katolickim okręgu świata; już zapóźno o powstanie „jego czynić starania. — To, co naywięcey cenilo ten „winy zakon, ten związek, którego składności dziwiły się „inne narody, ta jedność z góry watykańskiej na „świata rozchodząca się; już to wszystko dziś mieysca mieć „nie może. — Godna jest czci ofiara osob z zakonu tego

„pozostających, którzy resztę dni, sił, i umiejętności swoich „ooczyćnie poświęcić pragną; ale że już tego zbioru du „cha Jezuitkiego wznowić nie podobna; ponieważ wiem, że „i ociec ś. nie mógłby na to pozwolić. Za cóż czynić „my krok taki, któryby nas kompromittował, a oycy ś. „ambarass przynosił. — Sama pozostała sława tego zakonu, „jest bodźcem cnotliwej emulacyi dla zakonów innych, z „których wielu, i właśnie w dzisiejszym poranku je ten z „będącego zakonu udał się do mnie, abym chęci jego do „dawania nauki kommissyi edukacyjney zalecił. — Przyjdzie „z kolei pod wyroki wasze uregulowanie względem „kommissyi edukacyjney, w tedy będzie czas przekładać „żądania, i zamyśli swoje, ku temu celnemu obiektowi edukacyi „dążące; dziś zaś sądziłbym tę materiy za nie pomyślane „wniesioną, lubo z naycnotliwzych powodów zdawna ode „mnie i od wszystkich słusznie szacowanego senatora. Pro „żbą zatem jest moją, aby się brać nieodwłocznie do tej „materii, na której rządowego tygodnia zażanowały się „obrazy, to jest do projektu kommissyi policyi.”

P. Kasz: *Leczycki* prosi o czytanie podanego projektu swego. P. Zikrz *wski* *Poznański* zamawia, aby przed wyściem z „deliberacyi tego projektu, komunikowana była stanom bulla „papiezska, znosząca instytutum Jezuitkie. — Czyta P. Sekretarz projekt P. Kasz: *Leczyckiego*, pod tytułem: *Zaniefienie „prozby do stolicy apostolskiej o powrócenie zakonu jezuitów*. —

Potym czyta P. Sekretarz projekt kommissyi policyi, poprawny „przez deputacyę. — Gdy z różnych wniosków i uwag „projekt ten zostaje odesłany do deputacyi — P. Marszałek seymu: „Mam nadzieję, że na jutrzejszej sefii przystąpimy do „skuteczney decyzyi projektu kommissyi policyi — który „deputacya poprawić podług myśli seymujących, i udoskonalic „ile możności nieomieszka. Lecz ten projekt, chociaż „zamieniony zostanie w prawo, exekucyi swojej póty brać „nie może, póki prawo względem wewnętrznego urządzenia „miało nie nastąpi, jakim sposobem też wybierać mają „plenipotentów, z których w determinowanej części, „dać się podług prawa dla miast, i ustawy rządowej „winna także kommissya Policyi. — Zamiar policyi naywię „cey ściągą się do miast; te zaś wyraźne w prawie mają „ostrzeżenie, iż temu tylko podlegać obowiązane sądowni, „którego same sobie wybierają. — Dla czego żeby po „prze „cyzyi projektu policyi, mogliśmy zaraz przystąpić do „de „cyzyi projektu względem wewnętrznego urządzenia miast, „dozwolą stany, aby ten projekt dla deliberacyi był na „dniu dzisiejszym przeczytany. — Czyta P. Sekretarz ten „projekt składający się z kilku arkuszy, pod tytułem: *Urządzenie „wewnętrzne miast wolnych w koronie i W. X. Lit.* — Idzie w deliberacyę. — Seffya solwowana na dzień następujący.

Wypis z listu obywatela Polskiego z Paryża pod dniem „23 Maja 1794.

Wszystkie gazety i żurnale tuteysze pełne są wiadomości o tym, co zaszło w Polsce na dniu 3 maja. Dotąd „Polak musiał tylko odpowiadać i bronić się przeciwko fałszywym i prawdziwym zarzutom, licznym błędom dawnego „rządu naszego czynionym, dzisiaj słodką odbiera za dawne „przymówki nadgodę w pochwałach i uwielbieniu, za ten „czyn, za tę konstytucyę, która polkę z podległej, wolną, „z nierządnej i niezgodnej, rządą i zgodną uczyniła. Wszyscy oświeceni widzą dojrzałość uwagi w stopniach „rządu naszego, i wyznają, że porównana z zapędami i gwałtami tuteyszego, upokarza nieco *Francuzów*. Ministrowie „zagraniczni oddają posłowi naszemu wizyty z powinszowaniem, i ci nawet, których dwory dotąd z naszych nieszczęść, „szczęśliwe były. We wszystkich kompaniach naywyborniejszych i nayrozsądniejszych, polska jest uważana iako wzor „naro-

narodom, i zaszczyt dojrzałości XVIII. wieku. *L'abbé Sieyès* czytając treść konstytucyi naszej, w zapale patryotyzmu wołał, że się domawiać będzie w zgromadzeniu narodowym, aby z powinowaniem do seymu naszego pisało, toż samo, że *Duc de la Rochefoucault* i inni oświadczyli.

Z *Szczekocin d. 8. Czerwca*. Kommissya cywilno-wojskowa województwa *Krakowskiego* powiatu *Xlaskiego* i *Lesłowskiego* z powodu przesłanego od Marszałków konfederacyi O. N. o konstytucyi d. 3. maja uniwersału, zechawszy się do tutejszego miasta w generalnym komplecie, i odprawiając zwykłe nabożeństwo dziękczynienia w kościele, udała się na miejsce urzędowania swego. Gdzie po zagajeniu sesyi przez prezydującego P. *Józefa Rogala Kosińskiego*, komornika gran: Wództwa *Krakow*: uchwaliła wysłanie delegacyi do J. K. Mei, i stanów seymujących, z dziękczynieniem za nową konstytucyą, w osobach PP. *Alexandra Potockiego*, i *Józefa Kosińskiego*. — Po sesyi, P. prezydujący czcił wspaniałe PP. Kommissarzy cywilno wojskowych przytomnych, oraz obywateli, i zgromadzone na tenże akt duchowieństwo, przy spełnianiu zdrowia N. Pana, Marszałków O. N., stanów Rzpłtey seymujących, pomyślności narodu, i przy radośnych miastu okrzykach przez dzień cały.

Ukontentowanie swoje i wdzięczność z konstytucyi 3. maja, oświadczyły listownie P. Marszałkowi seym: kommissye porządk: cyw: wojskowe. —

1. Kommissya ziemi *Lukowskiej* z podpisem 4. kommissarzy.

2. Kommissya powiatu *Radomskiego* z podpisem 7. kommissarzy.

3. Kommissya wództwa *Podol*: ziemi *Kamienieckiej* z podpisem 4. kommissarzy. —

Wypis listu z Petersburga d. 6. Maja. Wczoraj P. *Hogguer* poseł nadzwyczajny stanów z ednoczonych miał pierwszą audyencyą z podkanclerzem hrabią *Osternmann*, po iutrze zaś mieć ma audyencyą u Imperatorowy i u wielkich książąt. — Epoka negocyacyi, do których minister ten wpływ ma, z przyczyna trwających związków między dworami *Londyńskim*, *Berlińskim* i *Haskim*, przyjazd jego interesującym czyni. — Wiemy teraz, iż nalegania posła *Tureckiego* znajdujące się w *Berlinie* przyczyną były wielkich poruszeń *Prus* i *Anglii* do przymuszenia *Moskwy*, aby ściśle *statum in quo* przyjęła. — Podchlebiano sobie na początku marca, iż wdanie się *Danii* do trzech dworów sprzymierzonych i do dworu *Petersburskiego* szczęśliwy otrzyma skutek; lecz w tymże czasie poseł *Turecki* w *Berlinie* podał filay bardzo memoryał, domagając się o przyrzeczone przez *Prusy* posiłki w traktacie przymierza z *Portą* zawarte. — Deklaracya ta komunikowana wraz była gabinetowi, *Londyńskiemu* i tak mocne na umysłach ministrów *Angielskich* sprawiła wrażenie, iż wraz rozkazano uzbraić flotę. — W tym przeciągu czasu pokazały się dwie noty ministra *Duńskiego*, zawierające ultimatum *Rosji*, w którym ta domagała się zostać tylko przy *Oczakowie* z przyległym do niego krajem. — Nim noty te przysły do *Londynu*, ministerium wysłało już było odpowiedź swoją na deklaracye posła *tureckiego* w *Berlinie* przez tegoż samego kuryera, który ją był przywoził: oświadczyło oraz parlamentowi o powodach uzbrajania się; te, nim zasły przeciwieństwa z strony opozycyi, czyniły się z największym pośpiechem. Jakoż odpowiedź ta zawierała w sobie ściśle *statum in quo*, odrzucając wszelkie modyfikacye z strony *Moskiewskiej*. Poseł W. *Brytanii* na konferencyi d. 31. Marca w *Hadze* udzielił ją ministrom stanów ziednoczonych, którzy stołowną do tego wzięli rezolucyą; wiadomo, iak odtąd silny opór z strony opozycyi przytłumił żywość uzbrajań się *angielskich*, i że spór który gwałtownym między dwoma narodami skończyć się miał zerwaniem, zamienia się dzisiaj

w negocyacye przyjacielskie, których skutki w krótkce ujrzymy. Tym czasem handel między *Anglią* i *Moskwą* mniej żywym i czynnym staje się. Oficerowie *Angielscy*, którzy w znaczney liczbie służyli na flocie naszej, wszyscy się dzisiaj oddalili. Na to miejsce ciągnie de *Nassau* sprowadził oficerów *francuskich*; tym czasem flotta nasza uzbraja się, i wojska *Infantskie* coraz nowe odbierała posiłki. W teraźniejszym położeniu rzeczy decyzya *Krola Szwedzkiego*, największy jest dla nas wagi.

Z *Wiednia d. 28. Maja* Cesarz, P. *de Witt* będącego dawniej w służbie *Polskiej*, a dziś generała leytnanta wojsk *moskiewskich*, wywiódł na stopień hrabi *Imperii* z całym jego potomstwem. — Koronacya na krolestwo *Czeskie*, ogłoszona jest na dzień 6. września. — W. W. W. wojsko swoje podzielił na dwie części, jedna składa się z 80,000. i stoi w *Bułgarii*, druga z 30,000. leży obozem pod *Warną*. — Poseł *Polski* P. *Wojna* od wszystkich zagranicznych ministrów tutaj znajdujących się odbiera powinowania, z okoliczności konstytucyi, na dniu 3. i 5. maja zapadłej. — Zdaje się że dwór nasz wiadomość o tej ważnej odmianie mde przyjął; co do *Moskwy*, mocarstwo to w położeniu dzisiejszym straciwszy nadzieję odzyskania dawnego w *Polsce* wpływu, nie może iak słaby mieć interes w sprzeciwianiu się tej konstytucyi, która gdy *Polskę* czyni nikomu nie podległą, jeżeli iey nie powróci przyjaciel a, zapewnia iey przynajmniej, iż wpływ filny, który ona w tym kraju miała, nie przejdzie do żadnego obcego mocarstwa.

Z *Hagi d. 4. Czerwca*. Pisz z *Berlina*, iż tam uczyniono próbę na rzecę *Spree* pływających bateryi, która się bardzo dobrze udała. Wnoszą iż baterye te będą do *Pomeranii* wysłane, i że stać mają przy brzegach pod *Wollin* i *Kolberg*. — W *Udynie*, w *Fryolu*, i w *Padwie* użyto ośtu winnego jak silnego bardzo sposobu przeciw ukąszeniu psów wściekłych. Jednemu pacjentowi, który już miał symptomata tej straszney choroby, rano i w wieczór miarę napoju tego pić dawano, i chory zupełnie ozdrowiał.

Z *Londynu d. 24. maja*. Parlament *Angielski*. Sprawa P. *Hastings* zaczęła się znowu na dniu wczorajszym P. *Burke* prowadził oskarżających, i poofadzał na ich miejsca; mówca zaś, czyli marszałek szedł na czele izby całej. W. kanclerz, który przeciwny jest całej kontynuacyi tej sprawy, oświadczył: że jest słaby, i miejsce swoje lordowi *Keunyon* zostawił; po skończonych zwykłych ceremoniach, gdy P. *Hastings* usiadł na miejscu swoim, P. *St John* otworzył skargę przeciwko P. *Hastings*, iż w czynionych kontraktach mimo danych sobie przepisów, niesprawiedliwych używał sposobów do z bogacenia się; że się dawał przekupować, i *Indyanom* uciemiezał. Oświadczał się przez świadków dowieść, iż w kontraktach o woly i opium 580,000. funt: szter: czyli 23,200,000. złt: pol: na siebie obrócił. Gdy P. *St John* skończył, i gdy się wszyscy uciszyli, P. *Hastings* powstał, i tklivą bardzo miał mowę: „Jestem, rzekł: od dnia „do dnia, od tygodnia do tygodnia, od roku do roku przy- „muszony stawać tu jak winowayca, słyść przykre i ostre „zarzuty, nie mając dotąd usprawiedliwienia się daney mi „sposobności. W całych dziejach *angielskich* nie ma przy- „kładu, żeby sprawa jaka trwała tak długo; naydluższa w „8. skończyła się miesiącach, moja ciągnie się już lat 4. „Obciążony wiekiem, nie wiem czy końca jey doczekam, „może, że przyszłe pokolenie wyrok na mnie napisze, bo „od czasu jak sprawa moja zaczęła się 60. nowych lordów „odmieniło się w izbie wyższej. Uczyniła mi nadzieję izba „niższa, iż sprawa moja koniec swoy weźmie, ale od czasu „do czasu przewleka się, i nowe coraz powstają skargi; nie „zostaje mi, jak tylko udać się do izby wyższej, i o ulgę „w utrapieniach mych błagać; dla czego pokorny mam w

„ręku memoryału, w którym się tego dopraszam.” P. *Hastings* mówił słabym głosem, znać było, że i na ciele i na duszy cierpiał. — Lord *Keunyon* oświadczył: iż nie jest to przyzwolite miejsce do podawania memoryału. P. *Burke* powstał z popędlivością na P. *Hastings*, gromiąc go, iż sędziom swym prawa chce przepisywać, że się powinien udać do izby niższej, i że obiecuje, iż sprawa jego wkrótce się skończy. P. *Fox* tymże samym mówił tonem, lecz nie tak przykro jak P. *Burke*. — P. *Hastings*: „Nie było nigdy myślą moją, mówić co przeciwko powadze sędziów, lecz jeżeli bydz, może, że i w tym przewinił, wielce tego żałuję.” — Przytompiono do wysłuchania świadków, co aż do 6 trwało. — Dnia 27. limita parlamentu zdaje się bydz bliską. Pierwszy minister wspominał już o niey na sefii d. 23. Na sefii d. 24. żywe w niższej izbie powstały spory, nad udzieleniem większej władzy, tak cywilney, jak woyskowej, gubernatorowi osad naszych w *Bengalu*. P. *Francis* sprzeciwiał się temu, lecz odległość *Indyów*, konieczność prędkiego i silnego wykonania, przekonywały przeciwnie; władza zatym udzielna cywilna i woyskowa powierzona została lordowi *Cornwallis*: — P. *Dundas* znajdujący się dzisiay na czele departamentów spraw *Indyjskich*, podał listę dochodów publicznych w osadach *Bengalu*, *Madras*, *Bombay*, i *Bencoolen*: zapewnił, iż stan interesów naszych w *Indyach*, nie jest tak zły, jak niektórzy utrzymują, i że może nie jest daleki ten czas, gdzie W. *Brytania* zamiast posyłania posiłków do *Indyi*, z *Indyi* posiłki odbierać będzie. P. *Fox*, nie zgadzał się na te mniemania P. *Dundas*, chciał ażeby ściśle rachunki te roztrząsane były, lecz wniosek ten większością był odrzucony.

Dnia wczorajszego P. *Woronczef* posel nadzwyczajny Imperatorowy przy dworze tutejszym odebrał kuryera z *Petersburga* z rezolucją swojej monarchini nad wiadomością wyśłać się mającej flotty na morze *bałtyckie*, która podług gazety *Londyńskiej* w tych zawierać się ma słowach: „Iż Imperatorowa dowiedziawszy się o oświadczeniu Królewskim w parlamencie, tyczącym się uzbrojenia flotty, była zdziwioną, ale bynajmniej nie zatrwożoną, że od proponowanych *Turkom* propozycji nie odstąpi, i że się nie lęka tych szkód, którei flotta *angielska* brzegom jej grozi. że do mężnego gotuje się odporu, i wszelkie porty i brzegi wzmacnia tym końcem.” Pomimo tych silnych oświadczeń, nadzieja pokoju trwa dotąd, zwłaszcza, że i *Turcy* sami, będą się musieli nakoniec do tych skłonić propozycji.

Sławny piwowar *Widhead*, który przed kilką laty oświadczył się dać 10,000. funt. szterlin. temu, któryby mu znalazł kupca na browar jego, tenże browar przedał dzisiay kompanii za 450. tysięcy funt: szter: czyli million czter: złt.

Z *Paryża* d. 24. maja. Gdy niektóre pisma peryodyczne mylnie położyły mowę P. *Bailly* d. 16. maja w zgromadzeniu narodowym mianą, i rzecz rozsądnie powiedzianą przeistoczyły w *Filippikę* przeciwko religii; winni je steśiny położyć ią tu co do słowa, wprzód namieniwszy, iż przyczyną tej mowy było to, że ponieważ dotąd metryki chrztu, ślubów, i śmierci, należą do plebanów, a teraz wielu katolików w *Paryżu* i całej *Francyi*, nie chcąc uznawać nowych i przyśięgłych plebanów, dzieci swoje chrzcić i wszelkie akta wzmienione, podług wolności nadaney, w domach swoich przez xięży nieprzyśięgłych czynić każą, wypada jako: iż rząd krajowy nie może w tym kształcie mieć wiadomości o stosunkach ludzi w społeczeństwie, ani o ludności narodu. Dla tego P. *Bailly* wnosił: ażeby zapisywanie metryk wszelkich przyznane zostało urzędnikom „cywilnym, i tak mówił: „Urząd municypalny został uwiadomionym przez raport policyiny od wydziału *de Grenelle*, iż niektórzy obywatele katolicy, każą chrzcić tajemnie dzieci „swoje w domach prywatnych, bez okazywania ich w kościele

„parafialnym i bez podania do zapisu ich urodzenia w sposobie „nakazanym przez prawo. Daleką jest od urzędu nuncypalne- „go wszelka myśl i wszelki środek nietolerancyi. Wiemy, że „wolność myślenia w religii zapewniona artykułem VI. dekla- „racyi praw człowieka, jest częścią istotną wolności osobistej, „i jedną z zasad konstytucyi królestwa. Wiemy, że nawet gło- „sne wyznawanie takiego myślenia przez obrządek publiczny „jest upoważnione osobnym artykułem deklaracyi praw oby- „watela. Wolność zasadza się na tym, iż każdy może czynić „to wszystko, co nie szkodzi drugiemu, a używanie praw „przyrodzonych człowieka, nie ma innych granic, jak tyl- „ko te, które innym członkom społeczeństwa zape- „wniają tychże praw używanie; ale ze wszelkich wzglę- „dów jest potrzebą dla narodu wiedzieć o liczbie wszystkich „urodzeń.

„Kiedy despotyzm był tak dalece zaślepiony, że fał- „sze nayprzeciwniejsze uczynkom kazał przeistaczać w „prawdy, i upoważniał je przez prawa, kiedy w pośrzed „lutrów i kalwinów trzeba było uznawać na słowo *Ludwi- „ka XIV.* iż we *Francyi* sami tylko byli katolicy, wtedy „nie znajdowano żadney zdrożności przeciwko wierze ka- „tolickiej, łącząc funkcy cywilne publiczne, do funkcyi „duchownych. Wtedy prawie sami tylko duchowni mieli „moc nauczania: wtedy mieli największy wpływ do rozda- „wnictwa jałmużn funduszowych: wtedy mieli *exclusive* pra- „wo stwierdzania przez akta, urodzenie, małżeństwo, i „śmierć obywatelów. Ale ten dawny skład rzeczy, albo ra- „czej onych nie porządek, którego odmianą ludzie rozsą- „dni od dawna pragneli, został nieodzownie uchylony przez „prawo, dozwalające wyznawania i oświadczenia wszelkich „opinii w religii. Zdało nam się, iż chcąc roztropnie na- „prawić to przeszłe i zdrożne ustanowienie, trzeba staro- „wnie odłączyć to, co należy do religii katolickiej, co po- „winno należeć do wszelkich religii, od tego, co należy „istotnie do praw cywilnych. Prawo cywilne nie ma władzy „nad sumnieniami, i opiniami w religii, o które nawet nie wol- „no mu zapytywać się: uważa ludzi, tylko jak członki naro- „du: urządzić szczególnie ich powinności, i prerogatywy ich cy- „wilne i polityczne: ma tylko w względzie porządek społecz- „stwa. Religia przeciwnie, nie uważa ludzi jak tylko w ich sto- „sunkach do Bóstwa: jest wiarą, uczuciem wewnętrznym, sumnie- „niem, i pojęciem każdego człowieka względem rzeczy metafizycznych i nadprzyrodzonych. Religia i prawo cywilne ma- „jąc tak różniące się widoki nie mogą więc nigdy spotkać się, „sprzeciw się, ani pomieścić się z sobą, i jest to jednym z największych do- „brodziejstw konstytucyi, iż uznala przestrzeń niezmierną, która je rozdziela. „Czas dokończy to, czego okoliczności uczynić nie pozwoliły; ugruntowani na „tey niewzruszonej prawdzie, prosimy, ażeby prawo wyraźnie podzieliło „obrządku, dotąd zjednoczone w duchowieństwie katolickim. Sądziłismy, iż „wolno nam było jak obywatelom, dopraszać się u mądrości waszej o prawo, „któreby rozkazywało, iż odtąd wpły urodzenia, ślubów, i śmierci, odbierane „będą przez urzędników cywilnych, w sposób jednak zgodny z obrządkami du- „chownemi.”

Z *Paryża* d. 27. maja. Zgromadzenie narodowe, czyli sejm *Francuzki*.

P. *Karol de la Meth* i tą razą nie utrzymał się na prezydencji. P. *D'André* został obranym. Na sefii d. 27. maja, wyznaczono 25,000. liwrów na wyczyszczenie spławu przy uściu rzeki *Rodanu*. P. *de la Rechoucault* imieniem deputacyi skarbowey doniósł, iż ma gotowy już projekt rozdzielenia podatku, na ruchome i nieruchome dobra. Projekt ten przyjęty. Wszystkie 83. departamenty płacić będą z dóbr leżących 240. milionów, z ruchomych zaś dóbr 60. Departament *Paryżki* płacić będzie pierwszego podatku 12. millionów, drugiego zaś 8. millionów 158,200. liwrów, nie licząc w to papieru ściepowanego. Pod dawniejszą administracyą samo miasto *Paryż* płaciło 40. millionów. — P. *Desmeuniers* wniósł aby zgromadzenie narodowe decydowało, czyli przyzła legislacya ma zastąpić dzisiejsze d. 1. września, czyli też zgromadzenie narodowe zastawia sobie wyznaczyć czas do przyzłey legislacyi. Ostatni wniosek przyjęty. Odd. 12. więc do d. 25. Czerwca, zbierać się będą obywatele posessjonaci dla wyznaczenia z pomiędzy siebie tych, którzy zbierać będą; ci d. 5. Czerwca zbierać się mają, dla obrania z pomiędzy siebie deputowanych do nowej legislacyi. Z 4,298,368. czynnych obywatelów, 17,262. będzie wysyłać jednego deputowanego. Opłata podatku ma służyć za proporcya w której każdy departament deputowanych wysyłać ma, (podług listy będzie 747. deputowanych) skoro się zakończy obranie deputowanych, zgromadzenie narodowe wyznaczy dzień, w którym nowa legislacya zbierać się ma; czas urzędowania iey zamierzony jest do 1. Maja 1793. Zlecono prosić Króla, ażeby wszystkie te urzędnictwa do skutku przywieść raczył. — P. *Bouche* doniósł, iż zbiór perel, dyamentów &c. które należą do korony, i do 70. millionów są szacowane, od niejakiego czasu zmniejsza się zaczyna; wyznaczono komisarzów, ażeby w to weszli.